

Dr. sc. Ranka RAČIĆ, redovni profesor  
Pravni fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu  
[rankaracic@t-com.me](mailto:rankaracic@t-com.me)

UDK 347.64(497.6 RS)  
342.7-053.2(497.6RS)  
*Izvorni znanstven rad*  
Rad stigao: 30. svibnja 2025.  
Rad prihvaćen: 6. lipnja 2025.

## PRAVO DJETETA DA ODRŽAVA LIČNE ODNOSA SA SRODNICIMA I DRUGIM LICIMA

**Sažetak:** *Novi Porodični zakon u Republici Srpskoj sadrži pravila o pravu djeteta na lične odnose sa srođnicima i drugim licima, koja je zakonodavac pokušao da unaprijedi u odnosu na prethodna zakonska rješenja. Autorka u radu kritički analizira u kojoj će mjeri izmijenjena pravila o pravu djeteta na lične odnose sa srođnicima i drugim licima doprinijeti lakšem ostvarenju ovog prava, posebno u slučaju kada roditelj sa kojim dijete živi sprečava održavanje tih odnosa. U radu se analizira uloga organa starateljstva kada utvrđuje najbolji interes djeteta, u kontekstu aktuelnih pravila koja normiraju pravo djeteta na lične odnose sa srođnicima i drugim licima. Autorka je u radu pokušala da da odgovor na pitanje da li srođnici i druga lica redovno ostaju „uskraćena“ na održavanje ličnih odnosa sa djetetom u ovim postupcima ili organ starateljstva daje mišljenje o najboljem interesu djeteta, koje prihvata sud, u skladu sa pravom na poštovanje porodičnog života.*

**Ključne riječi:** *dijete, srođnici, druga lica, lični odnosi, najbolji interes djeteta.*

### 1. UVOD

Novi Porodični zakon stupio je na pravnu snagu prvog septembra 2023. godine. Zbog pojedinih sistemskih grešaka, koje su uočene na samom početku primjene ovih pravila u praksi, zakonodavac je po hitnom postupku donio Zakon o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona<sup>1</sup>. Istovremeno po hitnom postupku, doneseni su i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku<sup>2</sup> i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku<sup>3</sup>. Izmjene procesnih zakona su uslovljene novim zakonskim rješenjima koja su sadržana u PZ (2023). Zakonodavac je morao da reaguje po hitnom postupku kako bi operacionalizovao nova pravila koja su involvirana u porodičnom zakonodavstvu.

Ideja o djetetu<sup>4</sup> kao subjektu prava koji može samostalno da vrši pojedina prava iz

<sup>1</sup> Porodični zakon, “*Sl. glasnik RS*”, br. 17/2023, 27/2024 i 20/2025 - odluka US. U daljem radu PZ(2023).

<sup>2</sup> Zakon o vanparničnom postupku “*Sl. glasnik RS*”, br. 36/2009, 91/2016, 16/2023 i 27/2024. u daljem radu ZVP(2009)

<sup>3</sup> Zakon o parničnom postupku, “*Sl. glasnik RS*”, br. 58/2003, 85/2003, 74/2005, 63/2007, 105/2008 - odluka US, 45/2009 - odluka US, 49/2009, 61/2013, 109/2021 - odluka US i 27/2024. U daljem radu ZPP(2003).

<sup>4</sup> U porodičnopravnim odredbama ne postoji opštevažeća definicija pojma „dijete.“ U Konvenciji o pravima djeteta (1989) dijete je svako ljudsko biće koje je navršilo 18. godina života, ukoliko se, po zakonu koji se primjenjuje na dijete, punoljetstvo ne stiče ranije, Zakon o ombudsmenu za djecu Republike Srpske (2008) u odredbi člana 2. izričito je predvidio da se „djetetom smatra svako lice koje nije navršilo 18 godina života bez obzira da li je domaći

određenih pravnih odnosa i da ih samostalno štiti u pojedinim sudskim postupcima promovisana je kako u pravnoj literaturi, koja se bavi pitanjima o pravima djeteta, tako i u aktuelnom zakonu koji normira čitav korpus novih prava djeteta. U katalogu prava djeteta koja su sadržana u PZ (2023) regulisana su osnovna prava djeteta<sup>5</sup>, ostala prava djeteta<sup>6</sup>, i kao posebnu vrstu prava djeteta zaonodavac je „izdvojio“ pravo djeteta da živi sa roditeljima, pravo djeteta na lične odnose i pravo djeteta na slobodno izražavanje mišljenja. Zbog promjene ideje o roditeljskom pravu koja je bila nužna posljedica napuštanja paternalističkog koncepta o roditeljstvu uspostavljen je poseban katalog prava djeteta. Dijete se više ne tretira kao objekt pravne zaštite u domenu porodičnih odnosa već kao subjekt u pravu<sup>7,8</sup>. U postupku u kojem se odlučuje o svim pitanjima koja se tiču prava djeteta, sud i nadležni organ dužan je da omogući djetetu da izrazi svoje mišljenje, osim ako se ne utvrdi da to nije u skladu sa najboljim interesom djeteta.<sup>9</sup> U prava djeteta na održavanje ličnih odnosa „uvršteno“ je pravo djeteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi<sup>10</sup> i prava djeteta da održava lične odnose sa srođnicima i drugim bliskim licima.

Djetetu kao subjektu prava je priznato pravo da održava lične odnose sa srođnicima i drugim licima i da pokrene postupak radi ostvarenja ovog prava. U redovima koji slijede autorka će pokušati da da odgovor na pitanje koliko su postojeća pravila u službi ostvarenja ovog prava djeteta ili će i djelimično poboljšana i dopunjena pravila ostati „mrtvo slovo na papiru“ ukoliko roditelj koji vrši roditeljsko pravo sprečava održavanje ličnih odnosa djeteta sa srođnicima i drugim licima.

ili strani državljanin, da li je rođeno u braku ili van braka, da li je usvojeno te da li je pod roditeljskim staranjem ili bez roditeljskog staranja. ( Vid. Zakon o ombudsmenu za djecu „Sl.glasnik“ Republike Srpske br.103/08, 70/12.) “Za razliku od navedene, u pravnoj književnosti postoje znatno kvalitetnije i potpunije definicije. Detetom se smatra ne samo lice određenog uzrasta, već i prvostepeni potomak jednog lica, kao i punoletno lice nad kojim je sudskom odlukom produženo roditeljsko pravo“. O značenju izraza “dete“ vidjeti: Dejan Đurđević, Osnovi porodičnog prava Crne Gore, CID, Podgorica, 2008, str. 108.

<sup>5</sup> U pravilu koje je sadržano u odredbi člana 83. PZ Republike Srpske zakonodavac je u prava djeteta „uvrstio“: pravo djeteta na život; pravo na obezbjeđivanje najboljih mogućih uslova za pravilan razvoj; prvo djeteta na obrazovanje; pravo djeteta na zaštitu od nezakonitog mješanja u njegovu privatnost i porodicu i pravo djeteta da traži zaštitu svojih prava pred nadležnim organom.

<sup>6</sup> U odredbi člana 84. PZ (2023) izričito je predviđeno da ostala prava djeteta spadaju: pravo na posebnog staratelja u slučajevima kada je to porodičnim zakonom određeno; pravo na zaposlenje koje nije štetno po njegovo zdravlje i njegov razvoj i koje neće ometati njegovo obrazovanje, pravo na zaštitu u porodici od svih oblika nasilja, zlostrebe zlostavljanja i zanemarivanja. U odredbi člana 84. st. 4 PZ RS je normirano da „u svim pitanjima koja se tiču roditeljskog prava, najbolji interes djeteta je primarni i interesi djeteta moraju biti zaštićeni uvijek kada su u sukobu sa interesima roditelja i drugih lica koja se brinu o djetetu ili održavaju lične odnose sa njim.“

<sup>7</sup> Nažalost u postupku koji reguliše prinudnu predaju djeteta dijete se tretira kao objekt u pravu. O tome, Ranka Račić, Izvršno procesno pravo, Banja Luka 2021, 203-205.

<sup>8</sup> Zakon o izvršnom postupku, “Sl. glasnik RS”, br. 59/2003, 85/2003, 64/2005, 118/2007, 29/2010, 57/2012, 67/2013, 98/2014, 5/2017 – odluka US, 58/2018 – Rješenje US br. 66/2018.

<sup>9</sup> Vid. čl. 88 st.2 PZ(2023).

<sup>10</sup> Ranka Račić, „Nemogućnost sprovođenja prinudnog izvršenja odluke o održavanju ličnih odnosa djeteta i roditelja“, Pravni život, Tom III, Beograd, 2023, 263-265.

Pravila koja su u službi ostvarenja ovog ličnog prava djeteta<sup>11</sup> nisu se značajnije mijenjala u odnosu na prethodni zakon<sup>12</sup>, izuzev pravila o licima koja mogu pokrenuti ovaj postupak. U aktuelnom zakonu ispravljena je „greška“ iz prethodnog zakonskog teksta o aktivno legitimisanim licima koja mogu pokrenuti postupak za održavanje ličnih odnosa djeteta sa srođnicima. Iako je PZ (2002) sadržavao odredbu po kojoj dijete ima pravo na lične odnose sa srođnicima i bliskim licima, po izričitom slovu zakona druga lica nisu mogla pokrenuti ovaj postupak jer je zakonodavac „zaboravio“ da ih navede kao aktivno legitimisana lica<sup>13</sup>. U pravilu koje je sadržano u čl. 86. st. 4. PZ (2023) pored djeteta i srođnika označena su i druga lica kao aktivno legitimisana lica.

Druga izmjena tiče se organa koji odlučuje o pravu djeteta na lične odnose sa srođnicima i drugim licima. Postupak o održavanju ličnih odnosa djeteta sa srođnicima i drugim licima provodi se pred vanparničnim sudom, za razliku od ranijeg rješenja kada se ovaj postupak provodio pred centrom za socijalni rad. Smatramo da je ova izmjena dobro zakonsko rješenje i da je bolje da je postupak izmješten iz centra za socijalni rad jer provođenje ovih postupaka pred centrom za socijalni rad nije dalo skoro nikakve rezultate, u prethodnom periodu, iz više razloga. Prije svega, zbog čestih neslaganja između roditelja koji vrši roditeljsko pravo i srođnika, koji su bili u vezi sa drugim roditeljem, centar za socijalni rad je često uskraćivao pravo ovim licima da ostvaruju lične odnose sa djetetom. pored toga, i kad bi centar donio odluku o održavanju ličnih odnosa djeteta sa srođnicima i drugim licima ona je bila nesprovodiva u praksi zbog roditelja, koji vrši roditeljsko pravo, i koji je na sve načine izbjegavao da dijete održave lične odnose sa srođnikom odnosno drugim licem pa bi donesena odluka ostala samo mrtvo slovo na papiru.<sup>14</sup>

Koristeći normativni i uporednopravni metod, te metod analize, u obimu koji je dozvoljen, za rad ovakve vrste, autorka će iznijeti svoja zapažanja o zakonskom okviru postupka za održavanje ličnih odnosa djeteta sa srođnicima i bliskim licima. Potreba za evaluacijom zakonskih normi potrebna je iz više razloga. U postupku za održavanje ličnih odnosa sa srođnicima i drugim bliskim licima u sukobu su dva principa, a to je pravo na privatni život i pravo na poštovanje porodičnog života. Da li je zakonodavac uspio da pomiri dva sukobljena konvencijska prava i da li je uspješno redigovao pravila postupka, autorka će pokušati da dâ odgovor u ovom radu. U fokusu pažnje je najbolji interes maloljetnog djeteta ali i ponašanje roditelja koji vrši roditeljsko pravo i njegovo mišljenje o potrebi za održavanje ličnih odnosa sa srođnicima i drugim bliskim licima. I na kraju, ali ne manje bitno, pitanje je kako sprovesti rješenje vanparničnog suda ukoliko se roditelj sa kojim dijete živi protivi održavanju ličnih odnosa sa srođnicima i drugim licima.

<sup>11</sup> Olga. S. Jović, Pravo deteta na kontakt sa roditeljem sa kojim ne živi, zbornik radova „Prava djeteta i ravnopravnost polova između normativnog i stvarnog“, Istočno Sarajevo 2012, 102.

<sup>12</sup> Vidi, Porodični zakon iz 2002 godine, “*“Službeni gl. Republike Srpske”*”, br. 54/2002, 41/2008 i 63/2014. U daljem radu. PZ(2002).

<sup>13</sup> U odredbi čl. 81a st. 4 PZ (2002) je normirano da dijete ima pravo da održava lične odnose i sa srođnicima i drugim licima sa kojim ga vezuju posebna bliskost, ako je to u najboljem interesu djeteta, a u st. 5 istog člana se navodi da Zahtjev za održavanje kontakta djeteta i bliskog srođnika mogu podnijeti bliski srođnici i dijete.

<sup>14</sup> U Izvještaju ombudsmana za djecu iz 2022. godine se navodi da Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite mora da preduzme potrebne mjere da se osigura ostvarivanje prava djeteta na kontakte bliskim srođnicima i/ili trećim licima sa kojima ga vezuje bliskost, na osnovu pravnosnažnog rješenja centra za socijalni rad. <https://www.djeca.rs.ba/wp-content/uploads/2021/12/gi20l.pdf>, 20.04.2025. godine.

## 2. PRAVO DJETETA NA LIČNE ODNOSSE SA SRODNICIMA I DRUGIM LICIMA

### 2.1. Zakonski okvir o pravu djeteta na lične odnose sa srodniciima i drugim licima

Porodica, prema slovu zakona, jeste životna zajednica roditelja i djece i drugih srodnika.<sup>15</sup> Priznajući pravo na poštovanje porodičnog života djetetu sa srodniciima i drugim licima zakonodavac je normirao posebna pravila o održavanju ličnih odnosa djeteta sa ovim licima. Za razliku od roditelja koji imaju prava i dužnost da održavaju lične odnose sa djetetom, srodnici i druga lica imaju pravo da održavaju lične odnose sa djetetom pod zakonom predviđenim uslovima.

Kao što je već naprijed istaknuto, materijalnoppravna pravila o pravu djeteta na lične odnose nisu se značajnije mijenjala u odnosu na prethodna zakonska rješenja. Pretpostavke za održavanje ličnih odnosa djeteta sa srodniciima i drugim licima su iste: posebna bliskost i najbolji interes djeteta. Međutim, izmjenjena pravila o pravu djeteta na slobodno izražavanje mišljenja i normiranjem pravila o dužnosti roditelja sa kojim dijete živi da omogući i podstiče održavanje ličnih odnosa sa srodniciima i drugim licima, sa kojim ga vezuje posebna bliskost, budi nadu da će dijete i druga lica koja su aktivno legitimisana na pokretanje ovog postupka, lakše ostvariti ovo pravo u odnosu na vrijeme kad je bio na snazi PZ (2002).

Materijalnoppravne pretpostavke koje moraju biti ispunjene kako bi sud usvojio zahtjev koji je sadržan u prijedlogu kojim se pokreće postupak za održavanje ličnih odnosa sa srodniciima i drugim licima sadržane su u čl. 86. PZ (2023) godine. Da bi dijete ostvarilo pravo na lične odnose sa srodniciima i drugim licima moraju biti kumulativno ispunjena dva uslova: posebna bliskost i najbolji interes djeteta. Pravo na lične odnose sa srodniciima može se ograničiti ili zabraniti ako je to u najboljem interesu djeteta. Ukoliko postoji otpor roditelja sa kojim dijete živi da ono ostvaruje lične odnose sa srodniciima i drugim licima vanparnični sud će morati u svakom konkretnom slučaju da procjenjuje da li između djeteta i srodnika odnosno drugih lica koje žele da održavaju lične odnose sa djetetom postoji posebna bliskost. U slučajevima kada je roditelj sa kojim dijete živi u lošim odnosima sa srodniciima bivšeg supružnika ili drugim licima a dijete je malo, teško je utvrditi da li postoji posebna bliskost između djeteta i ovih lica jer u tim slučajevima dijete zbog svog uzrasta i zrelosti neće biti u mogućnosti da slobodno izrazi svoje mišljenje. Porodičnopравни propisi u Republici Srpskoj omogućili su da dijete kao titular prava slobodno izražava svoju volju i da samostalno odlučuje o pitanjima koja se tiču njegovog života i zdravlja u određenim situacijama i pod određenim uslovima. Dijete određenog uzrasta i stepena zrelosti ima pravo da svoja lična prava samostalno vrši jer njih ne mogu u ime djeteta da vrše njegovi zakonski zastupnici – roditelji ili staratelj. PZ (2023) je izričito normirano da „u postupku u kojem se odlučuje o svim pitanjima koja se tiču djeteta, sud i nadležni organ dužan je omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, osim ako se ne utvrdi da to nije u skladu sa najboljim interesom djeteta.“<sup>16</sup> Uloga centra za socijalni rad u ovim postupcima je od presudnog značaja. U ovom slučaju organ starateljstva se javlja kao specifični vještak. Mišljenje organa starateljstva „kao specifičnog vještaka se zasniva na okolnostima koje je on prethodno zapazio i utvrdio po nalogu suda“<sup>17</sup>. U procesnoj literaturi se ističe da je

<sup>15</sup> Čl. 2. st.1. PZ (2023).

<sup>16</sup> Čl. 88. st. 2 PZ (2023).

<sup>17</sup> G. Stanković, procesni položaj centra za socijalni rad kao organa starateljstva u građanskom sudskom postupku, <https://www.asocijacijacs.org/wp-content/uploads/2022/06/>

„mišljenje organa starateljstva sadržajno identično sa veštačenjem bilo kog veštaka i sastoji se od nalaza i mišljenja. Ono što je specifično, to je okolnost da organ starateljstva u ulozi veštaka predstavlja simbiozu klasičnog dokaznog sredstva, koje se obavezno i nužno koristi kad sud ne raspolaže odgovarajućim znanjem ili iskustvom, i specifičnog pomagača koji svojim stručnim znanjem pomaže sudu u izvođenju zaključka o činjeničnoj osnovi spora“.<sup>18</sup>

Ukoliko je dijete pokrenulo postupak za održavanje ličnih odnosa sa srodnicima i drugim licima<sup>19</sup> zbog nedostatka procesne sposobnosti zastupace ga roditelj sa kojim živi, pod uslovom, da interesi djeteta nisu u koliziji sa interesima roditelja. U slučaju da jesu (a jesu čim postoji potreba da se sudskim putem ostvaruje ovo pravo) djetetu će biti postavljen kolizijski staratelj. Da bi dijete slobodno izrazilo svoje mišljenje organ starateljstva koji nužno učestvuje u ovom postupku je dužan da mu omogućiti da blagovremeno dobije informacije i obavještenja koja su mu potrebna za zasnivanje vlastitog mišljenja i da blagovremeno dobije savjet o posljedicama mogućeg uvažavanja njegovog mišljenja. Po dobijenom mišljenju organ starateljstva je dužan da razmotri da li je dijete dobilo dovoljno informacija da formira svoje mišljenje i da li je potrebno da se pribave dodatne informacije od roditelja, usvojlaca, staratelja ili nadležnih ustanova. Kada organ starateljstva dostavi svoj nalaz i mišljenje vanparničnom sudu, sud će biti dužan da utvrdi i da posveti dužnu pažnju iznesenom mišljenju djeteta. Takođe, sud je dužan da utvrdi da li je u najboljem interesu djeteta da ostvaruje lične odnose sa srodnicima i drugim licima.

Iako se u praksi često dešava da roditelj koji vrši roditeljsko pravo osporava lične odnose djeteta sa srodnicima i drugim licima, zakonodavac je prepoznao potrebu da se ovo pravo prizna djetetu i da mu omogućiti održavanje ličnih odnosa kad je to u njegovom najboljem interesu. U pravilu koje je sadržano u odredbi čl. 86.st.7. PZ (2023) je normirano da održavanje ličnih odnosa sa srodnicima i drugim licima može se ograničiti ili zabraniti samo ako je to u najboljem interesu djeteta.

Utvrđiti najbolji interes djeteta u slučaju kad je roditelj koji vrši roditeljsko pravo, je protiv održavanja ličnih odnosa djeteta sa srodnicima i drugim licima, je izuzetno teško. Zakonodavac je pokušao da „urazumi“ roditelja koji pruža otpor ili onemogućava da se ostvare lični odnosi roditelja sa srodnicima i drugim licima. Po izričitom slovu zakona „roditelj sa kojim dijete živi dužan je da omogućiti i podstiče održavanje ličnih odnosa djeteta sa srodnicima i drugim licima sa kojim ga vezuje posebna bliskost i ako je to u najboljem interesu djeteta.“<sup>20</sup> Nažalost zakonodavac nije predvidio nikakvu sankciju u slučaju da se roditelj sa kojim dijete živi ponaša suprotno ovom zakonskom naređenju. U odredbi čl. 124. st. 3. t. 3. je involvirano pravilo da se roditelju može oduzeti roditeljsko pravo i u slučaju ako sprečava održavanje ličnih odnosa između djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi ali ne i u slučaju kad sprečava održavanje ličnih odnosa između djeteta i srodnika i drugih lica.

## 2.2. Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života

Pravo na poštovanje porodičnog života je predviđeno kao posebno pravo priznato međunarodnim aktima ali i domaćim pozitivnopravnim propisima. Pravo djeteta da

[prof\\_dr\\_gordana\\_stankovic.pdf](#), 20.4. 2025.

<sup>18</sup> *Ibidem*.

<sup>19</sup> U praksi se ovo izuzetno rijetko dešava, jer po pravilu, roditelj koji vrši roditeljsko pravo utiče na dijete i bliski odnosi i najbolji interes djeteta „obojeni“ su stavom i mišljenjem tog roditelja.

<sup>20</sup> Čl. 86. st. 6. PZ (2023).

ostvaruje lične odnose sa srođnicima i drugim licima priznato je Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda<sup>21</sup>. Pravo na poštovanje porodičnog života je normirano čl. 8. Konvencije. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.<sup>22</sup> U odredbi čl. 8. st. 2. Konvencije je normirano da se javna vlast neće miješati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, javne bezbjednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Osnovno pitanje je šta ulazi u pravo na poštovanje porodičnog života. Evropski suda za ljudska prava u svojim odlukama porodicu uzima kao autonoman pojam nezavisan od definicije koju pruža domaće pravo neke države članice Savjeta Evrope. Evropska komisija i Sud tumačili su porodični život tako da obuhvata u „najmanju ruku veze između bliskih srođnika“.<sup>23</sup> Postojanje porodičnog života i krvna veza nije dovoljno da bi sud utvrdio postojanje porodičnog života. Sud mora uzeti i druge faktore da bi utvrdio šta se podvodi pod zaštitu čl. 8. st. 1 Konvencije. Održavanjem ličnih odnosa sa srođnicima i bliskim licima ostvaruje se pravo na poštovanje porodičnog života<sup>24</sup>. Pravo na poštovanje porodičnog života je pravni standard i jezičkim tumačenjem nije moguće utvrditi kako se ostvaruje pravo na privatni i porodični život. Međutim, nema spora da održavanjem ličnih odnosa djeteta sa srođnicima ostvaruje pravo na porodični život.<sup>25</sup>

Pravilima PZ(2023) je izričito normirano da porodica, jeste životna zajednica roditelja i djece i drugih srođnika. Imajući naprijed navedeno u vidu sasvim je logično da je zakonodavac kao posebno pravo predvidio pravo djeteta da održava lične odnose sa srođnicima i drugim licima sa kojim ga vezuje posebna bliskost i ako je to u njegovom najboljem interesu.

Pravo srođnika i drugih lica na održavanje ličnih odnosa sa djetetom nije apsolutno. Sud, u vanparničnom postupku, koristeći se istražnim načelom, mora dokazati da postoji posebna bliskost između njih i djeteta i da je održavanje ličnih odnosa sa djetetom u njegovom najboljem interesu. Pravo na poštovanje porodičnog života, kada je u pitanju održavanje ličnih odnosa djeteta sa srođnicima i drugim licima često je u koliziji sa najboljim interesom djeteta. Najbolji interes djeteta je pravni standard koji zavisi od više faktora. U literaturi posvećenoj porodičnom pravu je već istaknuto da se najbolji interes djeteta ne može tumačiti samo individualistički već i šire.<sup>26</sup> „Ako se održavanje ličnih odnosa posmatra samo sa stanovišta prava deteta, to može biti naročito opasno i po dete u situacijama kada je njegov najbolji interes samo „presvučeni“ interes jednog od roditelja koji želi da iz detinjeg života isključiti cijelu jednu liniju srođnika vezanih za drugoga roditelja. Zna se da je interes djeteta rijetko kad viđen od samog djeteta, već se on češće sagledava od strane odraslih, sudova, članova porodice. Ova prava deteta stoga tada postoje samo ako su u skladu pravima odraslih.“<sup>27</sup>

Pošto nije nimalo jednostavno utvrditi najbolji interes djeteta sudu se moraju dati „moćne alatke“ u ruke kako bi on na pravilan i zakonit način utvrdio šta predstavlja

<sup>21</sup> “Sl.glasnik” BiH br.6/99.

<sup>22</sup> Čl. 8. st.1 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

<sup>23</sup> Ivana Krstić, Tanasije Marinković, Evropsko pravo ljudskih prava, Beograd, 2016. 183.

<sup>24</sup> *Ibidem*.

<sup>25</sup> *Ibidem*.

<sup>26</sup> Zoran Ponjavić, Porodična prava dede i babe prema unucima, str. 546. <https://prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/sadrzaj/zbornici/z70/30z70.pdf>, 20.04. 2025.

<sup>27</sup> *Ibidem*.

najbolji interes djeteta. Najbolji interes djeteta se nikako ne može posmatrati samo iz ugla roditelja sa kojim dijete živi ali ni iz pozicije srodnika ili drugih lica koje za dijete veže posebna bliskost u onim situacijama kada ova lica između sebe iskazuju otvoreno neprijateljstvo i mržnju. U ovakvim slučajevima dijete je u nezavidnoj situaciji ali i sud koji treba da utvrdi šta je u najboljem interesu djeteta. Tada dolaze u „sukob“ dva konvencijska prava, pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života sa pravom i dužnosti roditelja da vrši roditeljsko pravo. U „sukobu“ ova dva prava, po pravilu, prevagu odnosi pravo i dužnost roditelja da vrši roditeljsko pravo. U pravnoj književnosti se ističe da se najbolji interes djeteta mora posmatrati sa aspekta društva i očuvanja jedinstva porodičnog života<sup>28</sup>. I na domaćem i na međunarodnom planu sudovi su redovno davali prednost roditelju koji ima pravo i dužnost da vrši roditeljsko pravo. Izuzetak od ovakvog postupanja je Presuda suda u slučaju *Manuello and Nevi v. Italy*<sup>29</sup> u kojoj Sud priznaje babi i dedi pravo na kontakte sa unukom. Sud je primjetio da odnosi između babe i dede i njihove unuke spadaju u okvir porodičnih veza i da se mjere prekidanja odnosa između djeteta i njegove porodice mogu primijeniti samo u izuzetnim slučajevima.<sup>30,31</sup>

### 2.3. Aktivno legitimisana lica za pokretanje postupka za uređenje održavanja ličnih odnosa sa srodnicima i drugim licima

Pravilima PZ (2023) godine zakonodavac nije izdvojio lica iz kruga srodnika koja su aktivno legitimisana za pokretanje postupka za održavanje ličnih odnosa sa djetetom niti je *example causa* naveo druga lica koja su ovlašćena da pokrenu ovaj postupak, već je normirao da pored djeteta, srodnici i druga lica imaju pravo da pokrenu postupak za održavanje ličnih odnosa sa djetetom. Zakonom takođe nije normirano ni ko spada u krug srodnika. Za razliku od PZ (2023) Porodični zakon Federacije BiH i Obiteljski zakon Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je precizirao ko od srodnika ima pravo da pokrene ovaj postupak.

U Porodičnom zakonu FBiH<sup>32</sup> u odredbi čl. 148 st. 1. predviđeno je da dijete ima pravo da održava osobne odnose i neposredne kontakte sa nenom/babom i djedom.

<sup>28</sup> *Ibidem*.

<sup>29</sup> V. *Manuello and Nevi v. Italy* (application no. 107/10)

<sup>30</sup> <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-4986408-6115877%22%5D%7D>, 24.04. 2025.

<sup>31</sup> U odluci Sud dalje konstatuje „da je zabrana susreta, zasnovana isključivo na izvještajima psihologa prema kojima dijete je povezivalo svoju babu i dedu sa ocem i patnjom koju je pretrpilo zbog navodnog seksualnog zlostavljanja. Iako su deda i baba podnijeli zahtjev za ostvarivanje kontakta sa unukom 2002 godine, italijanski sudovi su tek nakon oslobađajuće presude oca, odlučili da zabrane svaku mogućnost kontakta. Iako je sud bio svjestan činjenice da se u ovakvim situacijama mora voditi velika pažnja i da mjere za zaštitu mogu uključivati ograničavanje kontakta sa članovima porodice, smatrao je da nadležni organi nisu preduzeli neophodne napore da zaštite porodične veze. Sud je u vezi sa tim primjetio da su prošle tri godine prije nego što je sud odlučio o zahtjevu podnosilaca da se sastanu sa svojim unukom i da sudska odluka kojom im se dodjeljuje pravo na kontakt nikada nije sprovedena. Iako njegova uloga nije bila da zamjeni domaće vlasti u pogledu mjere koje je trebalo preduzeti Sud nije mogao da ignoriše činjenicu da podnosioci zahtjeva nisu mogli da vide svoju unuku oko dvanaest godina, i da uprkos svim njihovim naporima da ponovo uspostave porodične veze, vlasti nisu preduzele nikakvu mjeru u tom smislu. Sud je zaključio da je došlo do povrede prava podnosilaca zahtjeva na poštovanje njihovog porodičnog života prema članu 8.

<sup>32</sup> Porodični zakon FBiH, “Službene novine FbiH“, br. 35/2005, 41/2005 - ispravka., 31/2014 i 32/2019 – odluka Ustavnog suda.

Pravo na pokretanje ovog postupka u FBiH pripada pored djeteta i roditelju i organu starateljstva. Kao uslov za neposredne kontakte djeteta sa nenom/babom zakonodavac je predvidio najbolji interes djeteta. Pravo da se ograniči ili zabrani viđanje sa ovim srođnicima može moguće je ako je to u najboljem interesu djeteta. PZ FBiH kao aktivno legitimisana lica je označio i druga lica ako je to u najboljem interesu djeteta.<sup>33</sup> U pravilu koje je sadržano u Porodičnom zakonu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine<sup>34</sup> u odredbi čl. 131 st. 1. je normirano da će organ starateljstva na prijedlog nene i djeda ili djeteta odrediti način održavanja ličnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta s nenom i djedom, osim ako to nije u interesu djeteta. Na prijedlog roditelja koji ne živi s djetetom organ starateljstva će odlučiti i o održavanju ličnih odnosa i neposrednih kontakata između djece koja ne žive s istim roditeljem.<sup>35</sup> Odredbom čl. 131. st. 3 PZ BDBiH je je normirano da organ starateljstva može odlučiti o održavanju ličnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta s drugim osobama, ako je to u najboljem interesu djeteta.

U pojedinim postjugoslovenskim državama je regulisano ko su srođnici i druga lica koja su aktivno legitimisana za pokretanje ovog postupka. Tako u Porodičnom zakonu Crne Gore je predviđeno da se srođnicima i drugim licima smatraju braća i sestre, babe i djedovi, bivši hranitelji, raniji ili sadašnji bračni odnosno vanbračni supružnik roditelja i druga lica sa kojima dijete vezuje posebna bliskost.<sup>36</sup>

Pravo na pokretanje postupka za uređenje održavanja ličnih odnosa sa srođnicima i drugim licima pripada djetetu, srođnicima i drugim licima. Obiteljski zakon Hrvatske<sup>37</sup> je preciznije odredio aktivno legitimisana lica koja imaju pravo na osobne odnose djeteta sa srođnicima i drugim licima. Pravo na ostvarivanje osobnih odnosa imaju obostrano: dijete, braća, polubraća, polusestre, te bake i djedovi.<sup>38</sup> Pravo na ostvarivanje osobnih odnosa imaju obostrano dijete i druge osobe ako su dulje vrijeme živjele u obitelji sa djetetom, kroz to se vrijeme brinule o djetetu i s njim imaju razvijen emocionalni odnos.<sup>39</sup> Porodični zakon Republike Srbije<sup>40</sup> u odredbi čl. 61. st. 5 je predvidio da „dete ima pravo da održava lične odnose i sa srođnicima i drugim licima sa kojima ga vezuje posebna bliskost ako ovo pravo nije ograničeno sudskom odlukom“.

#### 2.4. Organ koji odlučuje o održavanju ličnih odnosa sa srođnicima i drugim licima

Pravilima PZ (2023) je normirano da sud u vanparničnom postupku odlučuje o održavanju ličnih odnosa sa srođnicima i drugim licima. I u aktuelnim pravilima PZ FBiH je predviđeno da odluku o održavanju ličnih odnosa djeteta sa srođnicima i drugim licima je u nadležnosti vanparničnog suda. U Brčko distriktu BiH o održavanju ličnih

<sup>33</sup> Isto zakonodavno rješenje sadržano je i u Porodičnom zakonu Brčko distrikt Bosne i Hercegovine.

<sup>34</sup> Porodični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, „Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 23/2007. U daljem radu PZBDBiH.

<sup>35</sup> Čl. 131. st. 2. PZ BDBiH.

<sup>36</sup> Čl 63b. st. 2. Porodični zakon Crne Gore, „Sl. list RCG“, br. 1/2007 i „Sl. list CG“, br. 53/2016 i 76/2020.

<sup>37</sup> Obiteljski zakon Hrvatske, „Narodne novine“, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23. U daljem radu OZ RH.

<sup>38</sup> Čl. 120 st. 1. OZ RH.

<sup>39</sup> Čl. 120 st. 2 OZRH.

<sup>40</sup> Porodični zakon Republike Srbije, „Сл.гласник РС“, br. 18/05, 72/11 - др. закон, 6/15. U daljem radu PZ (2005).



odnosa i neposrednih kontakata odlučuje organ starateljstva. Uporednopravna analiza pozitivnopravnih propisa u pojedinim postjugoslovenskim republikama pokazuje da je različitim organima povjereno donošenje odluke o održavanju ličnih odnosa sa srodnicima i drugim licima. U porodičnom zakonodavstvu Crne Gore i Republike Srbije je sud u parničnom postupku nadležan da odluči o osnovanosti tužbenog zahtjeva o održavanju ličnih odnosa sa srodnicima i drugim licima. Pravilima OZ RH je predviđeno da vanparnični sud sprovodi postupak za održavanje ličnih odnosa djeteta sa srodnicima i drugim licima.

### 3. POSTUPAK UREĐENJA LIČNIH ODNOSA SA SRODNICIMA I DRUGIM LICIMA

Posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku iz 2024. godine<sup>41</sup>, u porodične vanparnične postupke, „dodat“ je, između ostalih, i postupak uređenja ličnih odnosa sa srodnicima i drugim licima. Zakonodavac je samo fragmentarno regulisao ovaj postupak. Iz PZ (2023) su preuzete odredbe o aktivno legitimisanim licima i materijalnopravne pretpostavke koje moraju biti ispunjene da bi vanparnični sud usvojio zahtjev koji je sadržan u prijedlogu za pokretanje ovog postupka. U odredi čl. 90ž ZVP je izričito normirano da će sud u cilju utvrđivanja da li je održavanje ličnih odnosa sa srodnicima i drugim licima u najboljem interesu djeteta saslušati predlagače, roditelje djeteta i predstavnike nadležnog organa starateljstva. Ovo pravilo zasluhuje posebnu pažnju. Nije jasno zašto sud u ovom postupku neće saslušati dijete ako se ono nalazi u ulozi protivnika predlagača i ako sud u skladu sa istražnim načelom mora da utvrdi najbolji interes djeteta. Pored toga, u ovom pravilu zakonodavac govori o predlagačima, što znači da ovaj postupak može pokrenuti više lica (npr. deda i baba, polusestra i polubrat). Naravno ova odredba ne isključuje mogućnost da postupak pokrene i samo jedan srodnik ili drugo lice (maćeha, deda, baba, tetka). Ukoliko se u ulozi predlagača pojavi više lica tad dolazi se ta lica suučesnici u postupku.

Zakonodavac je izričito predvidio da dijete ima pravo da održava lične odnose i sa srodnicima i drugim licima sa kojim ga vezuje vezuju posebna bliskost. Dijetetu je priznata aktivna legitimacija za pokretanje postupka. U ovom slučaju dijete bi bilo predlagač, a u ulozi protivnika predlagača bi bili srodnici odnosno drugo lice sa kojim bi dijete željelo da održava lične odnose. U postupku sud je dužan da utvrdi da li je to u najboljem interesu djeteta i da li između djeteta i srodnika odnosno drugog lica postoji posebna bliskost. Prilikom utvrđivanja ovih činjenica sud će konsultovati organ starateljstva. Nakon dostavljanja nalaza i mišljenja od strane organa starateljstva sud će po slobodnoj ocijeni cijeniti ovaj dokaz. Ukoliko bi dijete pokrenulo postupak za uređenje ličnih odnosa sa srodnikom i/ili drugim licem u ulozi zakonskog zastupnika bi bio roditelj koji vrši roditeljsko pravo.

U slučaju da srodnik ili drugo lice pokrene postupak za održavanje ličnih odnosa u ulozi protivnika predlagača bilo bi dijete, koga zastupa roditelj koji vrši roditeljsko pravo. U slučaju da se roditelj koji vrši roditeljsko pravo protivi održavanju ličnih odnosa sa predlagačem, sud bi bio dužan da postavi djetetu kolizijskog staratelja. Da li će sud usvojiti zahtjev za održavanje ličnih odnosa sa djetetom zavisi da li je stekao uvjerenje da je to u njegovom najboljem interesu. Pravilima PZ (2023) godine nije predviđena mogućnost da dijete starije od 15 godina može samostalno odlučivati o tome da li želi

<sup>41</sup> U dijelu vanparničnog zakona koji reguliše porodične vanparnične postupke zakonodavac je involvirao postupak za uređenje ličnih odnosa djeteta sa srodnicima i drugim licima.

da održava lične odnose sa srođnikom i drugim licem kao što je to npr. slučaj u srpskom pravu.<sup>42</sup> Vanparnični sud će usvojiti zahtjev o održavanju ličnih odnosa djeteta sa srođnicima i drugim licima i urediti način održavanja tih odnosa ako je to u najboljem interesu djeteta.

Prilikom donošenja odluke o održavanju ličnih odnosa djeteta sud će često biti u situaciji da odlučuje između najboljeg interesa djeteta i prava na poštovanje privatnog života. Organ starateljstva će biti dužan da procijeni najbolji interes djeteta u onim slučajevima kad na jednoj strani postoji zahtjev srođnika za zaštitu prava na poštovanje porodičnog života kroz održavanje ličnih odnosa sa djetetom. Na drugoj strani, takav zahtjev, često, zadire u sferu poštovanja prava na porodični život lica prema kome je zahtjev usmjeren. Pošto se radi o dva sukobljena prava sud je dužan da zakaže ročište kako bi uz stručnu pomoć centra za socijalni rad mogao procijeniti najbolji interes djeteta.

Zakonodavac nije odredio na koji način će se ova odluka izvršiti ukoliko roditelj sa kojim dijete živi opstruira održavanja ličnih odnosa srođnika i drugih lica sa djetetom.

U rješenju kojim je usvojen zahtjev za održavanje ličnih odnosa sa srođnicima i drugim licima će odrediti način održavanja ličnih odnosa djeteta sa ovim licima. U slučaju da održavanje ličnih odnosa srođnika i drugih bliskih lica nije u najboljem interesu djeteta sud će odbiti zahtjev kao neosnovan.

#### 4. ZAKLJUČAK

O pravu djeteta da održava lične odnose sa srođnicima i drugim licima odlučuje vanparnični sud. Radi se o kontencioznom postupku u kojem će sud, u skladu sa istražnim ovlaštenjima, utvrditi najbolji interes djeteta. U ovom postupku sukobljavaju se dva konvencijska prava, pravo na porodični život i pravo i dužnost roditelja da vrši roditeljsko pravo. Sud u vanparničnom postupku imaće vrlo delikatni zadatak ukoliko se roditelj sa kojim dijete živi protivi održavanju ličnih odnosa sa djetetom. U ovom slučaju najbolji interes djeteta i njegovo mišljenje formira se često pod direktnim uticajem roditelja koji vrši roditeljsko pravo. Po izričitom naređenju zakonodavca, roditelj koji vrši roditeljsko pravo je dužan da omogućiti i podstiče održavanje ličnih odnosa sa srođnicima i drugim licima, ali nažalost ako on to ne čini neće trpiti nikakve sankcije. I na kraju ali ne manje važno, bitno je napomenuti da je zakonodavac propustio da reguliše na koji način će se ova odluka prinudno sprovesti. Ukoliko bude usvojen zahtjev za održavanje ličnih odnosa djeteta sa srođnicima i drugim licima ona će samo ostati „mrtvo slovo na papiru“ ako roditelj sa kojim dijete živi ne dozvoljava održavanje ličnih odnosa. Zbog toga, u budućim izmjenama i dopunama Zakona o izvršnom postupku treba odrediti način prinudnog sprovođenja ove odluke ali tako da dijete bude subjekt u pravu.

<sup>42</sup> Dete koje je navršilo 15. godinu života i nesumnjivo je sposobno za rasuđivanje ima pravo da odluči da li će održavati lične odnose sa srođnicima umrlog roditelja. Zahtev srođnika za održavanje ličnih odnosa sa maloletnim detetom zadire u sferu poštovanja prava na porodični život deteta prema kome je zahtev usmeren. Ne može se sudskom odlukom naložiti održavanje ličnih odnosa sa srođnicima nasuprot pravu deteta da o tome slobodno odluči. (Rešenje Apelacionog suda u Novom Sadu, Gž2 377/17 od 25. jula 2017.

Dr Ranka RAČIĆ, Full Professor  
Faculty of Law, University of East Sarajevo  
[rankaracic@t-com.me](mailto:rankaracic@t-com.me)

## THE CHILD'S RIGHT TO MAINTAIN PERSONAL CONTACTS WITH RELATIVES AND OTHER PERSONS

**Abstract:** *The new Family Law of the Republic of Srpska introduces updated provisions concerning the child's right to maintain personal relationships with relatives and other persons. These revisions reflect the legislator's intent to advance the legal framework beyond previous statutory solutions. This article offers a critical analysis of the extent to which the amended provisions facilitate the realization of this right, particularly in situations where the parent with whom the child resides obstructs such relationships.*

*Special attention is given to the role of the guardianship authority in determining the best interests of the child within the framework of the current legal norms governing the child's right to personal contact with relatives and third parties. The article explores whether these parties are routinely excluded from maintaining such relationships or whether the guardianship authority provides an expert opinion on the child's best interests, which the court adopts in line with the right to respect for family life as guaranteed by international human rights instruments.*

*The analysis also considers the procedural innovations concerning legal protection mechanisms available to the child.*

**Keywords:** *child, relatives, third parties, personal relationships, best interests of the child.*